

УДК 338.48

Горіна Г. О.

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ КРАЇН ЄС

Проаналізовано динаміку міжнародних туристичних прибуттів у країни ЄС. Досліджено вплив ринку туристичних послуг країн ЄС на соціально-економічний розвиток на підставі аналізу загальної кількості зайнятого населення в туристичній галузі, загального внеску туризму до ВВП та об'ємів капітальних інвестицій у туристичну галузь у країнах ЄС. Розглянуто стратегічні напрями розвитку туризму в країнах ЄС.

Ключові слова: туризм, ринок туристичних послуг, туристичний сектор, країни ЄС.

Постановка проблеми. Туристична галузь відіграє важливу роль у світовій економіці та економіці країн Європейського Союзу (ЄС), залишаючись стійкою протягом фінансової кризи та демонструючи швидкі темпи післякризового відновлення. Туристичний сектор посідає третє місце за соціально-економічною активністю в ЄС та робить важливий внесок у ВВП та зайнятість населення країн Євросоюзу. Європейські країни займають лідируючі місця серед туристичних дестинацій та є найпривабливішими туристичними напрямками. Туризм сприяє розвитку європейських регіонів, допомагає зберегти і зміцнити культурну і природну спадщину, він розглядається не тільки як сектор, що забезпечує значну частку робочих місць, зростання і соціально-економічну єдність, але і в якості основного фактора, що сприяє економічному відновленню держав – членів ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу ринку туристичних послуг країн ЄС на соціально-економічний розвиток об'єднання знайшли своє відображення в багатьох статистичних та аналітичних звітах Європейського Парламенту: «Туризм і Європейський Союз: останні тенденції та політика розвитку» [1], «Туризм в економіці країн ЄС» [2], «Європейський союз та туризм: проблеми та відповідні заходи» [3]; Усесвітньої туристичної організації «Міжнародні тенденції туризму в державах – членах ЄС-28: поточна ситуація і прогнози на 2020–2025–2030 рр.» [4]; Європейської комісії «Уподобання європейців у туризмі» [5], «Європейський туризм майбутнього» [6]. У зазначених документах порушується широке коло питань сучасного розвитку туризму в країнах – членах ЄС, надається статистична та методологічна бази для діагностики прогнозного розвитку туризму.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатній рівень дослідження сучасних аспектів соціально-економічного розвитку ринку туристичних послуг країн ЄС у зарубіжних виданнях, зазначені питання майже не досліджуються вітчизняними науковцями або носять фрагментарний характер. Дослідження практики функціонування та регулювання європейського туристичного ринку сприятиме застосуванню передового досвіду для розбудови національної туристичної галузі.

Мета статті полягає у діагностиці впливу ринку туристичних послуг країн ЄС на соціально-економічний розвиток об'єднання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний туристичний ринок країн ЄС зазнав значних змін, які стосуються профілю і поведінки споживачів. Так, у демографічному плані туристи в ЄС старше, ніж у попередньому десятилітті. Гео-

графічно все більша кількість туристів, які подорожують до ЄС, прибувають із країн, що розвиваються, разом із тим внутрішні ринки ЄС, як і раніше, забезпечують найбільшу частку туристів.

У глобальному вимірі європейський ринок туристичних послуг не є швидкозростаючим регіоном, і його частка на світовому ринку з точки зору міжнародних туристських прибуттів і надходжень скорочується. Разом із тим Європа є самим відвідуваним регіоном світу – кількість міжнародних туристських прибуттів у 2014 р. дорівнювала 588 млн. осіб, з них 457 млн. припадає на країни ЄС (рис. 1).

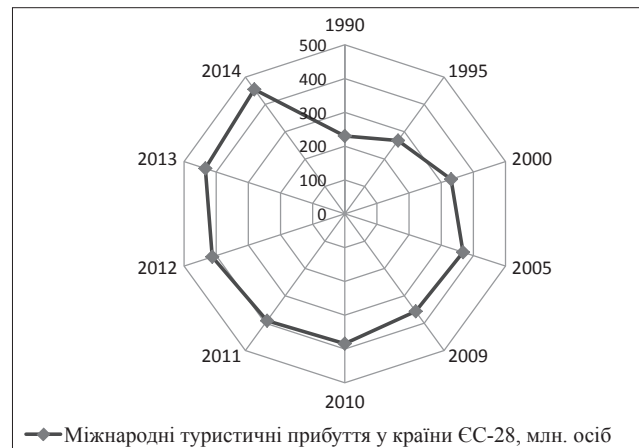

Рис. 1. Міжнародні туристичні прибуття в країни ЄС, млн. осіб

Джерело: побудовано за даними [7; 8]

У 2013 р. із 433 млн. міжнародних туристських прибуттів 165 млн. належало Західній Європі, 152 млн. – Південно-Середземноморській Європі, 63 млн. – Північній Європі і 52 млн. туристів відвідало Центральну і Східну Європу. Середньорічне зростання кількості туристичних прибуттів у країни ЄС становило близько 3% за 2005–2014 рр. П'ять держав – членів ЄС входять у Топ-10 пунктів призначення туристів по всьому світу: Франція (83,7 млн. осіб; перша позиція рейтингу), Іспанія (65,0 млн. осіб; третя позиція), Італія (48,6 млн. осіб; п'ята позиція), Німеччина (33,0 млн. осіб; сьома позиція) і Сполучене Королівство (32,6 млн. осіб; восьма позиція рейтингу).

Загальна кількість зайнятого населення в туристичній галузі в країнах ЄС за період 2005–2014 рр. поступово скорочувалась, демонструючи від'ємну тенденцію – зменшення відбулося на 6,8% (1 805,6 млн. осіб). Так, кількість працюючого населення в туристичній галузі становила у 2014 р. 24 693,9 млн. осіб у порівнянні

з 26 367,4 млн. у 2005 р. Разом із тим, за прогнозами Всесвітньої ради з туризму та подорожей до 2026 р. кількість зайнятого в туристичному секторі населення повільно збільшуватиметься та становитиме 28 866,8 млн. осіб. Середньорічний темп зростання у період 2015–2026 рр. становитиме 1,3% (рис. 2).

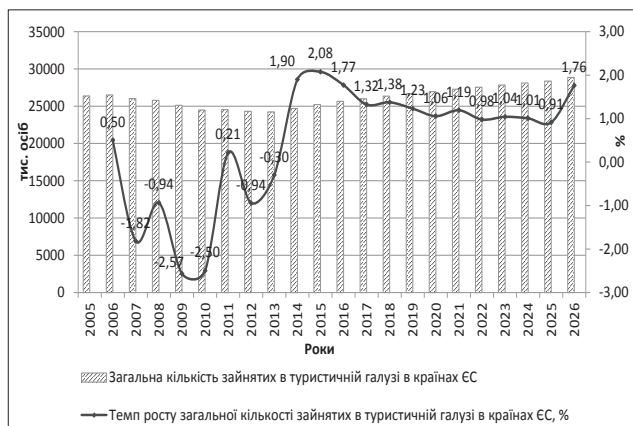

Рис. 2. Динаміка та прогноз загальної кількості зайнятого населення в туристичній галузі в країнах ЄС, тис. осіб, 2005-2026 рр.

Джерело: побудовано за даними [9]

Індустрія туризму також відіграє важливу роль у зайнятості жінок. Так, рівень участі жінок у туристичній галузі країн ЄС у 2013 р. складав 56% та був вище, ніж в економіці ЄС у цілому (46%). Зайнятість жіночого населення була особливо високою серед туристичних агенцій та туроператорів, дещо нижчою – у секторі розміщення та харчування [1, с. 6].

Проте висока частка робочих місць у сфері туризму характеризується сезонністю, неповною зайнятстю, є низькооплачуваною та некваліфікованою. У 2013 р. одна третина робочих місць у секторі розміщення та харчування була сезонною. Усі ці фактори сприяють швидкій плинності кадрів [2, с. 1].

У 2014 р. найвища кількість зайнято населення в туристичній галузі серед країн ЄС спостерігалась у Німеччині – 4 982 тис. осіб (20,1% від загальної кількості зайнятих у туристичній галузі ЄС), Великобританії – 4 228 тис. осіб (17,1%), Франції – 2 714,1 тис. осіб (10,9%), Іспанії – 2 652,6 тис. осіб (10,7%) та Італії – 2 553 тис. осіб (10,3%) (табл. 1). Найнижча кількість працю-

ючих у туристичній галузі припадала на Люксембург – 14,3 тис. осіб (0,05%).

Переважна більшість країн ЄС демонструє зменшення частки працюючого населення в туристичній галузі за період 2005–2014 рр. Так, найбільше зниження припадає на країни Східної Європи: Болгарію – 46,7%, Литву – 34,7% та Румунію – 26,9%. Позитивним приростом відзначились Мальта – 34,5%, Люксембург – 30,1%, Словаччина – 29,9%, Ірландія – 25,5%, Швеція – 22,1%. За оптимістичним прогнозом Всесвітньої ради з туризму та подорожей, спостерігатиметься стійка позитивна тенденція збільшення зайнятого населення в туристичній галузі в державах – членах ЄС, винятком буде Естонія з позитивним приростом у 1,67%.

Хвилеподібна тенденція з почерговим збільшенням/зменшенням об'ємів надходжень від туристичної галузі до ВВП спостерігалась протягом 2005–2014 рр. За аналізований період внесок від туризму до ВВП зменшився на 1,4% (25,4 млрд. дол. США) та у 2014 р. становив 1 787,43 млрд. дол. США. Разом із тим позитивний прогноз до 2026 р. надає Всесвітня рада з туризму та подорожей. Так, середньорічне збільшення внеску туристичного сектора до ВВП країн ЄС становитиме 2,5% та досягне 24 12,26 млрд. дол. США, збільшившись на 571,1 млрд. дол. США (рис. 3).

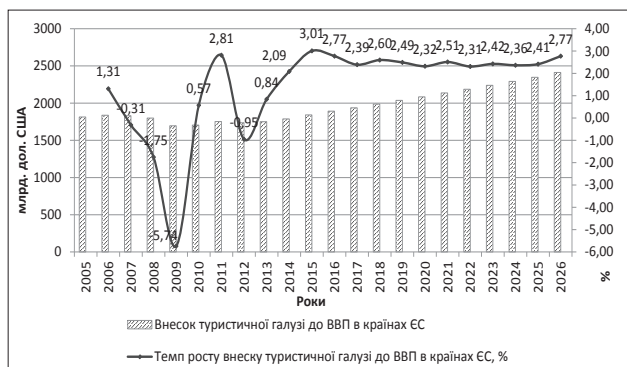

Рис. 3. Динаміка та прогноз загального внеску туристичної галузі до ВВП у країнах ЄС, млрд. дол. США, 2005–2026 рр.

Джерело: побудовано за даними [9]

У 2014 р. найвищі об'єми внеску туристичної галузі до ВВП країни серед країн ЄС спостерігались у Німеччині – 343,4 млрд. дол. США (19,2% від загальних надходжень), Великобританії –

Таблиця 1

Топ-10 країн ЄС за загальною кількістю зайнятого населення в туристичній галузі в 2014 р., тис. осіб

Рейтинг	Країна	2005	2010	2013	2014	Темп росту до 2005 р.	2015	2020	2025	Темп росту до 2014 р.
1	Німеччина	5298,4	5097,8	4955,1	4982,0	-5,97	5065,6	5270,2	5342,1	7,23
2	Великобританія	3946,6	3676,6	4098,5	4228,0	7,13	4313,7	4701,4	4936,5	16,76
3	Франція	2745,1	2697,5	2734,7	2714,1	-1,13	2766,3	2904,2	3126,2	15,18
4	Іспанія	3223,4	2763,1	2596,3	2652,6	-17,71	2746,6	2863,5	2994,9	12,90
5	Італія	2727,3	2536,5	2507,7	2553,0	-6,39	2588,5	2808,1	3035,8	18,91
6	Португалія	831,7	850,6	775,3	831,6	-0,01	858,2	916,3	960,4	15,49
7	Нідерланди	892,5	749,6	690,5	709,0	-20,56	712,3	780,5	777,3	9,63
8	Греція	855,2	785,6	661,9	699,9	-18,16	727,1	836,3	951,2	35,91
9	Польща	670,2	689,7	690,7	669,6	-0,09	673,3	730,7	810,4	21,03
10	Австрія	665,2	608,8	603,2	622,6	-6,39	630,2	688,5	741,0	19,01

Джерело: побудовано за даними [9]

309,7 млрд. (17,3%), Франції – 254,8 млрд. (14,2), Італії – 216,6 млрд. (12,1) та Іспанії – 214,4 млрд. дол. США (11,9%) (табл. 2). Найнижчі об'єми надходжень серед країн ЄС-28 зафіксовані на Мальті, у Латвії, Люксембурзі – по 2,8 млрд. дол. США (0,16%) та Литві – 2,2 млрд. дол. США (0,12%).

За прогнозами, до 2025 р. об'єми загального внеску туристичної галузі до ВВП збільшаться в усіх країнах ЄС. Найбільший приріст відбудеться у Люксембурзі – 59,4%, Кіпрі – 59,2%, Латвії – 58,4%, Польщі – 56,7%. Разом із тим рейтинг країн ЄС щодо фактичного внеску до ВВП у 2025 р. не зміниться – його очолюватимуть Великобританія (435,6 млрд. дол. США),

Німеччина (418,9 млрд.), Франція (328,2 млрд.), Іспанія (274,2 млрд.) та Італія (260,4 млрд. дол. США). Найнижчі позиції рейтингу збережуть Латвія – 4,5 млрд. дол. США, Люксембург – 4,5 млрд., Мальта – 4,1 млрд., Литва – 3,3 млрд. дол. США.

Період 2005–2014 рр. характеризується нестабільними об'ємами капітальних інвестицій у туристичну галузь у країнах ЄС. Визначальною рисою є постійне коливання інвестиційної активності. Так, найбільший приріст капітальних інвестицій аналізованого періоду зафіксовано в 2008 р. – 9,25%, тоді як найстрімкіше падіння в 2009 р. – 6,25%. Загальна тенденція є позитивною – середньорічний темп росту складає 0,4%. За звітний період приріст капітальних інвестицій у туристичну галузь у країнах ЄС склав 3,4% – 5,87 млрд. дол. США (рис. 4).

За прогнозними даними, до 2026 р. об'єм капітальних інвестицій у туристичну галузь у країнах ЄС збільшиться на 43,6% та досягне 452 млрд. дол. США, що на 76,6 млрд. більше, ніж у 2014 р.

Серед держав ЄС-28 у 2014 р. найбільші об'єми капітальних інвестицій у туристичну галузь належали Франції – 41,2 млрд. дол. США (23,4% від загальних об'ємів), Німеччині – 32,3 млрд. (18,4%), Великобританії – 21,4 млрд. (12,2%), Іспанії – 17,9 млрд. (10,2%) та Італії – 12,1 млрд. дол. США (6,9%) (табл. 3).

Найнижчий рівень інвестицій у туристичну галузь спостерігається у Литві – 0,26 млрд. дол. США (0,15%) та на Мальті – 0,22 млрд. дол. США (0,12%). У 2025 р. перші позиції рейтингу країн ЄС за об'ємами капітальних інвестицій у туристичну галузь не зміняться, його очолять Фран-

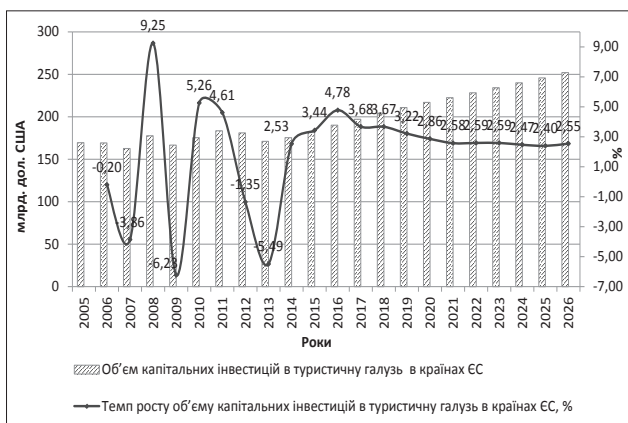

Рис. 4. Динаміка та прогноз об'ємів капітальних інвестицій у туристичну галузь у країнах ЄС, млрд. дол. США, 2005–2026 рр.

Джерело: побудовано за даними [9]

Таблиця 2
Топ-10 країн ЄС за об'ємами загального внеску туристичної галузі до ВВП у 2014 р., млрд. дол. США

Рейтинг	Країна	2005	2010	2012	2013	2014	Темп росту до 2005 р.	2015	2020	2025	Темп росту до 2014 р.
1	Німеччина	346,7	333,2	342,1	340,5	343,5	-0,9	351,8	385,2	418,9	22,0
2	Великобританія	311,6	270,0	289,8	300,6	309,8	-0,6	322,0	380,4	435,6	40,6
3	Франція	244,0	240,9	250,6	254,6	254,8	4,4	262,5	289,4	328,2	28,8
4	Італія	249,5	221,2	217,4	212,9	216,7	-13,2	220,3	239,8	260,4	20,2
5	Іспанія	223,6	211,3	210,8	209,2	214,4	-4,1	223,0	247,6	274,2	27,9
6	Австрія	60,4	56,8	57,6	58,0	59,3	-1,9	60,3	71,2	80,9	36,5
7	Швеція	42,7	48,5	49,2	51,2	53,8	25,8	56,3	66,6	78,4	45,9
8	Нідерланди	56,3	47,1	44,6	46,5	48,6	-13,6	49,6	58,0	63,2	29,9
9	Греція	44,7	42,9	35,6	36,9	39,1	-12,6	40,3	47,4	58,2	49,1
10	Португалія	31,9	34,4	34,5	34,5	36,4	14,1	37,2	41,0	44,8	23,1

Джерело: побудовано за даними [9]

Таблиця 3
Топ-10 країн ЄС за об'ємами капітальних інвестицій у туристичну галузь у 2014 р., млрд. дол. США

Рейтинг	Країна	2005	2010	2012	2013	2014	Темп росту до 2005 р.	2015	2020	2025	Темп росту до 2014 р.
1	Франція	26,10	36,98	41,60	41,34	41,23	57,95	42,25	49,60	54,29	31,69
2	Німеччина	19,20	33,02	33,15	30,33	32,38	68,58	33,20	39,09	44,32	36,89
3	Великобританія	23,92	16,73	20,86	21,44	21,42	-10,45	22,72	29,06	32,40	51,26
4	Іспанія	30,38	20,32	18,75	18,11	17,94	-40,94	18,62	22,19	26,15	45,71
5	Італія	17,58	16,55	14,07	10,94	12,19	-30,65	12,24	13,84	14,90	22,18
6	Ірландія	4,66	6,94	6,75	6,25	6,50	39,40	6,59	7,58	8,68	33,51
7	Нідерланди	4,29	4,46	4,48	4,39	4,60	7,36	4,79	5,95	7,05	53,28
8	Австрія	6,27	3,73	3,93	3,77	4,10	-34,58	4,32	5,33	5,95	45,01
9	Польща	2,77	3,10	3,52	3,58	3,90	40,55	3,97	4,76	6,28	61,07
10	Греція	8,16	6,52	4,30	3,84	3,67	-55,10	3,80	4,77	5,92	61,48

Джерело: побудовано за даними [9]

ція – 54,29 млрд. дол. США (17,1% від загальних об'ємів капітальних інвестицій у туристичну галузь країн ЄС), Німеччина – 44,32 млрд. (13,5%), Великобританія 32,4 млрд. (9,2%), Іспанія – 26,1 млрд. (7,5%) та Італія – 14,9 млрд. дол. США (4,9%).

Усвідомлюючи важливість індустрії туризму та її внеску в соціально-економічний розвиток країн-членів, ЄС ухвалив широке коло заходів у галузі туризму. Однак оскільки договори ЄС виключають будь-яку гармонізацію законів у галузі туризму і дозволяють лише підтримку, координування або доповнювання дій держав-членів, політика ЄС у туристичній галузі є досить обмеженою та складається в основному з надання фінансової підтримки або забезпечення законодавчої підтримки за допомогою інших політик ЄС.

Стратегія розвитку туризму в ЄС була прийнята Комісією ЄС у 2010 р. та повинна бути реалізована спільно Комісією, державами-членами та їхніми регіонами, а також представниками галузі. Усі ці дії повинні доповнювати дії держав-членів і регіонів, допомагаючи вирішувати проблеми, з якими стикаються в індустрії туризму. Цей стратегічний документ визначив чотири пріоритетні напрями діяльності [4, с. 12]:

- стимулювання конкурентоспроможності європейського туристичного сектору. Передбачає розробку інновацій та використання інформаційних та комунікаційних технологій, підвищення кваліфікації і сприяння розширенню туристичного сезону (наприклад, шляхом координації шкільних канікул);

- сприяння розвитку стійкого, відповідального та якісного туризму. Передбачає моніторинг

сталого управління туристичними дестинаціями та захист туристичної спадщини країн ЄС, зміцнення співпраці ЄС із країнами, що розвиваються, і країнами Середземномор'я;

- закріплення іміджу і профілю країн ЄС як сукупності сталих і високих стандартів якості туристичної галузі. Передбачає створення туристичного бренду в Європі, який дозволить суттєво вирізнитися в порівнянні з іншими міжнародними туристичними напрямками;

- максимальне використання потенціалу фінансових стратегій та інструментів для розвитку туризму в країнах ЄС. Передбачає забезпечення інтегрування туризму до інших політик ЄС і максимальне використання потенціалу інструментів і програм фінансової підтримки ЄС на користь туризму.

Висновки. Проведене дослідження розвитку ринку туристичних послуг країн ЄС дає змогу зробити висновок про його істотний вплив на соціально-економічний стан об'єднання за рахунок значного внеску до ВВП країн ЄС – 1 787,43 млрд. дол. США, забезпечення високої кількості зайнятого населення в туристичній галузі – 24 693,9 тис. осіб, залучення капітальних інвестицій у туристичну галузь – 175,4 млрд. дол. США станом на 2014 р. За прогнозними оцінками, вплив туризму на соціально-економічні показники розвитку поступово збільшуватиметься в усіх країнах – членах ЄС. Визначаючи вагомість туристичної галузі та її внесок у соціально-економічний розвиток країн – членів у ЄС, запроваджено широке коло заходів щодо стимулювання, підтримки та забезпечення конкурентоспроможного та сталого розвитку туризму.

Список літератури:

1. Tourism and the European Union Recent trends and policy developments [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA\(2015\)568343](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA(2015)568343)
2. Tourism in the EU economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ethinktank.eu/2014/07/07/tourism-in-the-eu-economy/>.
3. The European Union and tourism: challenges and policy responses [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2014/140749/LDM_BRI\(2014\)140749_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2014/140749/LDM_BRI(2014)140749_REV1_EN.pdf).
4. International tourism trends in EU-28 member states. Current situation and forecasts for 2020–2025–2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/vto/documents?name_list=All&field_type_tid=9040&field_year_value=All&items_per_page=10&Apply.
5. Preferences of Europeans towards tourism [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_414_en.pdf.
6. European Tourism of the Future [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=7174.
7. UNWTO Tourism Highlights, 2005 Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284411900>.
8. UNWTO Tourism Highlights, 2015 Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284416899>.
9. The World Travel and Tourism Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wttc.org>.

Горина А. А.

Донецкий национальный университет экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ СТРАН ЕС

Резюме

Проанализирована динамика международных туристических прибытий в страны ЕС. Исследовано влияние рынка туристических услуг стран ЕС на социально-экономическое развитие на основе анализа общего количества занятого населения в туристической отрасли, общего вклада туристической отрасли в ВВП и объемов капитальных инвестиций в туристическую отрасль в странах ЕС. Рассмотрены стратегические направления развития туризма в странах ЕС.

Ключевые слова: туризм, рынок туристических услуг, туристический сектор, страны ЕС.

Horina H. O.Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mikhail Tugan-Baranovsky**SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT ASPECTS
OF TOURIST SERVICES MARKET OF THE EU MEMBER STATES****Summary**

The dynamics of international tourist arrivals in the EU are analyzed. The influence of EU member states market of tourist services in the socio-economic development based on the analysis of the total number of employed people in the tourism industry, the overall contribution of the tourism sector in the GDP and the volume of capital investments in the tourism industry in the EU are investigated. The strategic directions of development of tourism in the EU are considered.

Keywords: tourism, tourism market, tourism industry, EU countries.

УДК 339.727.2(4-11+4-191.2):339.92:061.1ЄС

Ємельянова Л. О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

**ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ
В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

Проаналізовано показники рівня розвитку фондового ринку, а також притоку та нагромадження іноземних інвестицій у країнах Центральної та Східної Європи до та після вступу в ЄС. Визначено роль євроінтеграційних процесів у розвитку фондових ринків та залученні іноземних інвестицій.

Ключові слова: фондовий ринок, євроінтеграція, капіталізація фондового ринку, обсяг торгів, іноземні інвестиції.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвиток фондового ринку як одного з найважливіших елементів економічної системи країн з ринковою економікою залежить від низки чинників як суто економічного, так й інституційного характеру. При цьому слід зазначити, що роль останніх є досить вагомою та часто визначальною. Сприятливе інституційне середовище передбачає існування прозорого та конкурентного ринку, відсутність корупції, підтримання довіри людей до держави, права та фінансового ринку. Належне інституційне середовище асоціюється також із забезпеченням відповідного захисту прав власності та нижчим рівнем ризиків, зокрема політичних, що, своєю чергою, має безпосередній вплив на притік інвестицій. Дотримання саме цих цінностей та правил поведінки є невід'ємною складовою євроінтеграційних процесів, важливим аспектом для країни як на стадії підготовки до членства в ЄС, так і для країни, що вже перебуває в європейській спільноті. Питання визначення ролі та вивчення досвіду євроінтеграційних процесів у сусідніх країнах є особливо актуальним для України в контексті необхідності розбудови національного фондового ринку та забезпечення економічного розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню впливу інтеграційних процесів на розвиток фондових ринків присвячено праці таких економістів, як С. Іоргова та Л. Онг [1], Г. Бікерт, К. Херві та К. Ландблед [4], А. Дафтьян [5], М. Газанов та Т. Омей [6], І. Йовіч [7], С. Клессенс, Р. Лі та Й. Зехнер [8], О. Сніжко [9].

На думку С. Іоргової та Л. Онг, перспективва членства в ЄС і, таким чином, участь у Плані дій щодо фінансових послуг (FSAP) та прийняття міжнародних стандартів фінансової звітності стало ключовим каталізатором швидкого покра-

щання стану регулювання фінансового ринку в країнах ЦЄ [1]. У рамках підготовки до вступу в ЄС в багатьох країнах ЦЄ відбулися значні зміни в законодавстві. Упродовж десяти років країни регіону прийняли низку законів та нормативних актів, характерних для розвинутих країн ЄС [2]. Вони гармонізували свою правову систему з нормами ЄС та визнаними на міжнародному рівні стандартами, створили незалежні інститути регулювання [3]. Так, наприклад, Угорщина досягла високого рівня гармонізації законодавства щодо діяльності фінансового сектору та майже повної відповідності регулювання ринку облігацій із нормами ЄС ще до вступу в 2004 р. в ЄС. Проте виконання цих гармонізованих та уніфікованих законів у деяких країнах ЦЄ залишається й досі досить проблемним завданням [1, с. 21]. На думку О. Сніжко, орієнтованість на членство в ЄС є вирішальним каталізатором інтенсифікації фінансового розвитку країн ЦЄ – характер трансформації фінансових систем країн-кандидатів задавався процесом інтеграції до ЄС [9, с. 12].

М. Газанов та Т. Омей вважають, що інтеграційні процеси країн ЦЄ сприяли зростанню зацікавленості іноземних інвесторів у фондових ринках цих країн з точки зору, по-перше, надії на отримання надвисоких прибутків, а по-друге, можливості диверсифікації ризиків [6, с. 2]. Важлива роль фінансової глобалізації в диверсифікації та розподілі ризиків розглядається також у дослідженні І. Йовіча та ін. [7].

Г. Бікерт, К. Херві та К. Ландблед наголошують на збільшенні ефективності інвестиційної діяльності після проведення лібералізації руху капіталу. Крім того, економісти дійшли висновку щодо позитивного впливу фінансової лібералізації як на показники розвитку ринку акцій, так і на покращання інституційного середовища країн [4].